

**МИСТЕЦЬКІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА: ТЕАТР
(1834-1863)**

Тарас Самчук

The artistic interests of St. Vladimir University students: Theatre (1834-1863)

Taras Samchuk

Research works devoted to the students of St. Vladimir University usually highlight either specific features of the educational process or some aspects of their everyday life. Student's artistic interest has been studied to the lesser extent. The article depicts the place of theatre in the life of St. Vladimir University students in the years 1834-1863. The author points out that the interest to the theatre developed under the influence of the region's artistic tradition. Therefore specifics of Right- and Left-bank Ukraine's theatrical life is analyzed in the article as well. Special attention is paid to Kyiv as the centre of theatrical life of the region. Performances in Kyiv theatre sustained a romantic tradition. The nobles were the main spectators of the Kyiv theatre. The peak of the theatrical season in Kyiv fell on the period of Contract Fair which took place annually in the second half of January. Students were a part of the city's theatre audience. It was an important part of their leisure. The students patterned after popular trends in the theatrical life of Kyiv in their amateur performances. Initially, they performed in their apartments. Afterwards, in the 1850's students started to play in the University's hall and on the stage of the city theatre. Entrance to the student performances required a fee. The student actors received significant profits for their performances which were spent for the needs of the poorest fellows. The performances favoured the consolidation of the student corporation in the first half of the 1850's. Soon afterwards the students' theatre revealed a national divisions among students of Saint Vladimir University. Polish students were especially active. At the same time, participation in performances was a demonstration of the students' self-expression and one of the ways to become popular among their colleagues and the public.

Key words: students, St. Vladimir University, theatre

З часів Середньовіччя студенти цікавилися не лише навчанням. Одним із чільних студентських позауніверситетських інтересів були театральні дійства. Студенти часто виступали як у ролі глядачів, так і акторів. Театр став своєрідною формою їх пасивного та активного дозвілля. Відвідування театральних дійств було також своєрідним видом комунікації студентів з рештою суспільства. У той же час, театр впливав на художній смак студентів і долучався до формування їх світоглядних та ціннісних орієнтирів. Для кожної епохи та місцевості характерні свої особливості взаємовпливу студентів та театру. У нашій публікації ми звернемо увагу на значення театру в житті студентів Російської імперії на прикладі Університету св. Володимира.

Тема місця театру в житті студентів Російської імперії частково відображена як у працях російських вчених-істориків (Кулакова 2006, Андреев 2000), так і українських дослідників (Посохов 2013, Кругляк 2010). Однак, вона висвітлювалася частково, у контексті участі студентів у суспільно-культурному житті, при описі їх повсякденного життя і дозвілля.

Зважаючи на те, що аналізу театральних зацікавлень студентства Університету св. Володимира приділено мало уваги, тому нам хотілося б додатково висвітлити цей аспект життя студентів.

На нашу думку, для опису формування театральних зацікавлень студентів Університету св. Володимира варто коротко розглянути особливості розвитку театального життя на Правобережжі, Лівобережжі України та в м. Києві в першій половині XIX ст. Це дозволить визначити ті чинники, які вплинули на формування театральних смаків вихованців університету.

На початку XIX ст. змінилася роль театру в суспільному житті. На зміну бароковій театральній традиції на сцену прийшли просвітницький реалізм, сентименталізм та романтизм. Найбільший вплив театр мав на дворянство, зокрема на побутову поведінку знаті. Адже він певним чином транслиував моделі поведінки, які наслідувалися аристократією у щоденному житті. Театралізованість повсякденного побуту проявилась в поширенні домашніх театрів та збільшенні кількості аматорських спектаклів у середовищі дворян (Лотман 1994, с. 183). Серед дворян та шляхти Правобережжя та Лівобережжя також поширилися ці тенденції. Садиби заможного дворянства перетворилися на справжні культурно-мистецькі осередки. У маєтках відбувалися аматорські театральні постановки, участь у таких виставах брали як кріпаки, так і вільно наймані артисти та музиканти. Іноді самі ж власники садиб ставали акторами домашніх вистав (Будзар 2015, с. 102).

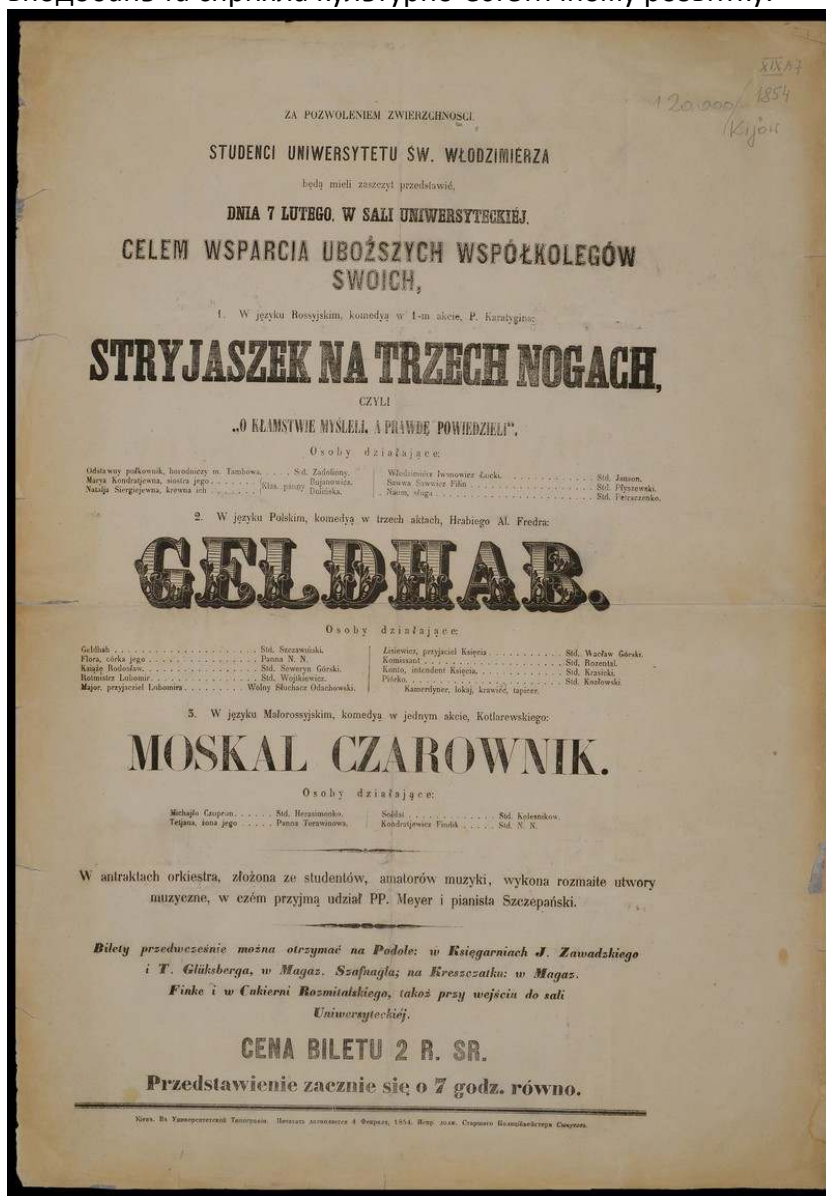
У першій половині XIX ст. захоплення театром також поширилися в середовищі дрібного дворянства Правобережної України. Театральне життя цього регіону було доволі насиченим. На початку XIX ст. створюється низка постійних театрів (Київ, Житомир, Кам'янець-Подільський та ін.). У той же час, з'являються мандрівні театральні трупи, які постійно гастролують по регіону, виступаючи як в приміщеннях театрів, так і на ярмарках в селищах та містечках Правобережжя. Грань між постійним і мандрівним театром була мінливою (Kotowski 1985, s. 173). Театр став популярним також серед учнів гімназій регіону. Створювалися гімназійні аматорські театри, де акторами виступали учні навчального закладу (Волосатих 2011, с. 103).

Закономірно, що театральні виступи в основному відбувалися в містах та містечках. Польський дослідник театру Правобережжя Я. Коморовський налічує майже 60 осередків на Волині, Поділлі та Київщині, де постійно відбувалися театральні вистави. Інтенсивність театального життя була більшою на Поділлі та Волині, Київщина у цьому показнику відставала (Kotowski 1985, s. 172). Центрами театального життя Лівобережжя були більші міста, наприклад, Полтава, Чернігів, Кременчук та маєтки заможних дворян (Антонович 1925, с. 59).

Театральний репертуар був доволі різноманітним. Панував жанровий симбіоз. На Правобережжі часто ставилися комічні італійські опери, польські комедіо-опери («Асмодейчик», «Касперек у щасті», «Повінь Вісли» та ін.) (Волосатих 2012, с. 66-67). Не меншою популярністю користувалися твори місцевих театральних діячів А. Жмійовського, Я. Мілевського, К. Гейнча. У 1840-50-ті рр. поширилися постановки драматичних творів А. Фредро та Ю. Коженювського. Основу репертуару складали перекладені на польську та російську мови твори західноєвропейських драматургів, зазвичай переклад був адаптований, а сам текст драми часто змінений (Волосатих 2010, с. 116-118). Репертуар театральних труп Лівобережжя дещо відрізнявся. Тут ставили різноманітні п'єси російських драматургів. Водночас, значною популярністю користувалися драматичні твори Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, з 1840-х рр. М. Гоголя (Будзар 2015, с. 102).

Таким чином, регіони з яких походила більшість студентів Університету св. Володимира (Правобережжя та Лівобережжя) були активно залучені до театального життя. Тут доволі часто відбувалися театральні вистави, внаслідок чого, студенти з дитинства мали змогу

познайомитися з театральною культурою, яка впливала на формування їхніх мистецьких вподобань та сприяла культурно-естетичному розвитку.

Іл. 1. Афіша студентської вистави 7 лютого 1854 р.

Особливе місце в театральному житті регіону займав Київ. З початку XIX ст. у місті діяв постійний театр, який став важливим елементом світського життя місцевого дворянства. Київський театр був інституцією, довкола якої формувалася і структурувалася міська публіка (Sereda 2012, р. 238). Театр виявився доволі прибутковим закладом, наприклад у 1843 р. його річний прибуток склав 18 000 руб. сріблом (Фундуклей 1852, с. 376). Він орієнтувався на місцевих аристократів, що позначалося як на формуванні репертуару, так і характері самих вистав. Смаки місцевої дворянської публіки були одними з головних критеріїв у діяльності театру. Важливим аспектом, на який варто звернути увагу є те, що на театральне життя Києва значний вплив здійснило відродження польського національного життя. Значні статки польських поміщиків дозволяли впливати на репертуар вистав, надаючи перевагу п'єсам польською

мовою. Загалом у місті спостерігалось польсько-російське культурне протистояння, яке загострилося внаслідок імперського тиску на польські інтереси, зокрема на обмеження вистав польською мовою в театрі (Sereda 2012, р. 245).

Неподалік київського міського театру у 1834 р. у парку, поблизу царського палацу, був побудований літній театр. Його головними відвідувачами стали інтелігенція, купці, міщани, ремісники та цехові робітники. Аристократи-поляки повністю ігнорували цей театр, тому що вистави в ньому відбувалися російською мовою (Рибаков 1997, с. 264). Студенти Університету св. Володимира мали змогу відвідувати обидва театри. Згодом, у 1856 р. було збудоване нове приміщення для міського театру на вулиці Володимирській, неподалік від будинку університету. Ця обставина ще більше наблизила студентів до театру.

Упродовж 1834-1863 рр. у Київському театрі працювало декілька труп. Наприклад у 1834 р. працювала російсько-українська трупа антрепренера І. Штейна. У сезонах 1834-35 рр., 1836-37 рр., 1840-42 рр., 1843 р. на київській сцені виступала польсько-українсько-російська трупа

Петра Рикановського; у сезоні 1837-38 рр. – російсько-українська трупа Людвіга Млотковського; у 1843 р., 1846 р. – польсько-німецька оперна трупа під керівництвом Вільгельма Шмідкофа. Впродовж 1852-1855 рр., гастролювала трупа Моріса Піона та Костянтина Федецького. З 1858 р. і до 1863 р. на сцені київського театру закріпилася польсько-російська трупа Теофіла Борковського (Николаев 1898, с. 30-31, Pantela 1999, s. 115, Sereda 2012, p. 241).

Зазвичай театральний сезон в Києві тривав від початку осені до початку літа. У діяльності театру були враховані пости, під час яких припинялися постановки вистав, однак тоді глядачам пропонували інший жанр, так звані, живі фігури. Актори зображали різноманітні статичні пантоміми, як правило, на міфологічні сюжети (Lasocki 1933, s. 223). Пік театального життя міста припадав на Київські контракти, які відбувалися щорічно у другій половині січня. Під час ярмарку до Києва приїздила найрізноманітніша публіка, значну частину якої складали правобережні поміщики-поляки. На час контрактів відбувалася значна кількість театральних вистав. До Києва приїздили відомі місцеві артисти, а також зарубіжні театральні колективи, як, наприклад, французька драматична трупа, іспанський балет, декілька італійських оперних труп та ін. Великі театральні сезони мали місце в 1837-38 рр., 1840 р., 1843 рр., тоді на київській сцені виступали М. Щепкін, П. Мочалов, О. Мартинов та ін. Київ мав репутацію «театального міста» з відчутним польським культурним впливом, який зберігався до 1863 р. (Рибаков 1997, с. 264, Иконников 1904, с. 339, 343).

Для Київського театру 1830-60-х рр. була характерна розмаїтість репертуару. На сцені були представлені драми, мелодрами, трагедії, трагікомедії, комедії, водевілі, опери, комедіо-опери, рідше пантоміми і балет. Зазвичай вистави мали розважальний характер у дусі романтичної традиції. Спектакль складався з двох-трьох творів у довільній послідовності і часто різними мовами (польською, російською, українською). Головними в репертуарі були різноманітні переробки з французьких, німецьких п'єс. Також ставилися твори європейської класики (В. Шекспір, Ж-Б. Мольєр, Ф. Шіллер), п'єси польських, російських та українських драматургів (О. Коцебу, М. Гоголя О. Островського, Ю. Коженевського, А. Фредро, І. Котляревського) (Pantela 1999, s. 116, Иконников 1904, с. 338-339). Доволі часто одні і ті ж артисти виступали як співаки та драматичні актори. Мистецький рівень спектаклів залишався низьким, по-перше, репертуар часто містив твори низької якості, по-друге, рівень майстерності акторів не завжди був високим (Фундуклей 1852, с. 377, Рибаков 1997, с. 262). Отже, театральне життя Києва розглядуваного часу було доволі активним та насиченим: театр користувався популярністю в різних соціальних верств, зокрема активно долучалося до театального життя студентство.

Розглянувши специфіку театального життя в Києві та довколишньому регіоні, перейдемо до висвітлення ролі театру в житті студентства. З перших років існування університету в Києві студенти стали невід'ємною складовою міської театальної публіки (Шульгин 2011, с. 175). Однак, для відвідування театру та інших публічних заходів студентам був необхідний дозвіл Інспектора студентів (Колесник, Короткий & Чигирик 2014, с. 31). Незважаючи на певний контроль з боку адміністрації університету, театр сприймався студентами як обов'язкова форма їх культурного дозвілля, а також як невід'ємна частина їх «аристократичного» світського життя (Посохов 2013, с. 197-198).

Показово, що у студентів були свої улюблені п'єси, актори та актриси, якими вони захоплювалися (Романович-Славатинский 1903, с. 167). Один із колишніх студентів у спогадах занотував випадок, коли до Києва завітав актор П. Мочалов. Його поява викликала такий ажіотаж серед студентів, що вони домовилися з економом продати казенні речі призначені для видачі в майбутньому півріччі, щоб мати змогу купити квиток на спектакль за участю знаменитого актора (Чалый 1889, с. 511). Заможні студенти купували білети в партері, як

представники міської еліти, решта студентства вдовольнялася найдешевшими квитками на верхніх ярусах театру (Познанский 1994, с. 21).

З другої половини 1830-х рр. сині комірці студентської форми стали звичним елементом вистав київського театру. Участь студентів у театральному житті вносила свій відбиток, траплялося, що студенти влаштовували різні витівки в театрі. Популярним студентським бешкетами були здійснення надмірного галасу, різноманітні вигуки та раптові аплодисменти під час вистави. За такі порушення студентів могли відправити в карцер «на хліб і воду» (Иконников 1904, с. 232).

Студенти були не лише глядачами на виставах. Залучені до театального життя з дитинства, вони не переривали свій зв'язок з театром і в студентські роки. Від початку існування Університету св. Володимира його студенти брали участь у домашньому театрі. П. Селецький згадує про аматорські домашні вистави: «Ми часто грали між собою, за участі деяких дам, драми Гюго, трагедії Шекспіра та інші твори видатних письменників. [...] Мене обрали директором домашнього театру і я часто виконував трагічні ролі» (Записки Петра Димитриєвича Селецького 1884, с. 295).

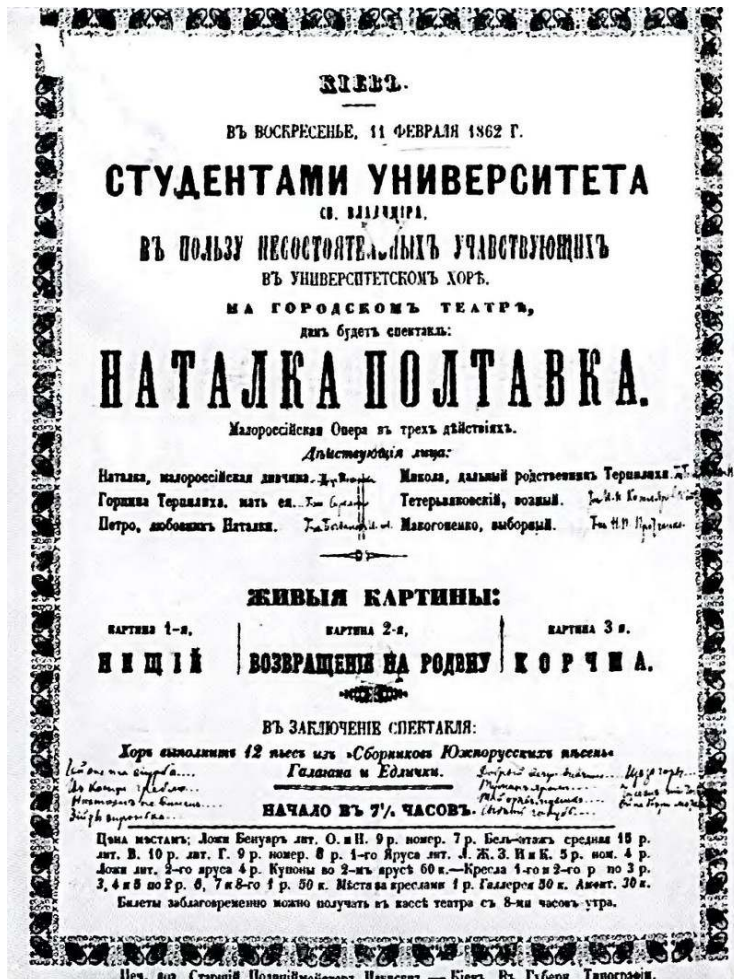
Організація домашніх вистав, які не мали на меті отримання прибутку, була доволі поширеним явищем. Студенти зверталися до університетської адміністрації за дозволами для влаштування аматорських вистав у себе в квартирах. Наприклад, зберігся лист одного з вихованців університету в якому студент просить дозволу на проведення домашніх театральних вистав під час Різдвяних свят у 1838 р. У виставах планували взяти участь 13 осіб (4 студенти, 4 гімназисти, 5 абітурієнтів, які готувалися до вступу в університет) (ДАК, ф.16, оп. 478, спр. 1, арк. 251, 251 зв.).

Період особливої театральної активності студентів припав на середину 1850-х рр. – початок 1860-х рр. Ще з початку 1850-х рр. вихованці університету почали організовувати виступи на користь своїх незаможних колег. Вистави були платними, а отриманий прибуток передавався у якості одноразової фінансової допомоги найбіднішим студентам. Такі вистави відбувалися в університетській актовій залі, як правило, в січні-лютому під час Контрактового ярмарку, що дозволяло зібрати більшу кількість глядачів. Відомий також репертуар студентських спектаклів. Наприклад, у лютому 1854 р. студенти запропонували публіці дві

Іл. 2. Афіша студентської вистави 11 лютого 1862 р.

комедії Александра Фредро польською мовою «Помста», «Чужоземщина» («Zemsta», «Cudzoziemszczyzna») і одну російською – «Лихо з розуму» («Горе от ума») О. Грибоєдова (Lasocki 1933, s. 236-237).

Іл. 3. Афіша студентської вистави
11 лютого 1862 р.

комедії та водевілі. Зазвичай впродовж Контрактового ярмарку студенти давали 3 спектаклі, кожна з груп студентів могла запропонувати 2 п'єси. Існувала обрана дирекція, яка займалася організацією вистав: пошуком необхідних акторів, особливо актрис, влаштуванням декорацій, веденням рахунків, щоб потім рівномірно розподілити отриману суму між трьома групами студентів (Burzyński 1894, s. 125).

Згодом, у другій половині 1850-х, між студентами, які були учасниками студентської театральної трупи відбувся конфлікт, який перетворився на змагання. Студенти вирішили розділитися на дві групи і давати окремі спектаклі. Домінуючу частину першої студентської трупи складали поляки. У другій групі домінували студенти-росіяни. Перша група студентів-театралів обрала міський театр для своїх вистав. Друга група отримала університетську актову залу. Результатом театрального змагання стала повна перемога першої групи, де домінували студенти-поляки. Загалом було дано три спектаклі в міському театрі, прибуток склав 4000 руб. сріблом (Burzyński 1894, s. 125). Один із колишніх студентів у своїх спогадах стверджував, що студенти-поляки за будь-яку ціну прагнули перевершити вистави студентів-росіян, і це їм вдавалося (Романович-Славатинский 1903, с. 626). Очевидно, пробудження польського національного руху в середовищі студентів Університету св. Володимира позначилося і на

Збереглося декілька афіш студентських спектаклів (іл. 1). Одна з них повідомляє, що 7 лютого 1854 р. рівно о 19.00 студенти ставили три п'єси. Першою була одноактна комедія П. Каратигіна «Дядечко на трьох ногах, або Хотів збрехати, а сказав правду» («Дядюшка на трех ногах, или Хотел солгать, а сказал правду»), другою – триактна комедія А. Фредро «Пан Гельдхаб» («Pan Geldhab»), на останок – одноактна комедія І. Котляревського «Москаль-чарівник». В антрактах між комедіями оркестр, який складався зі студентів та місцевих музикантів-аматорів грав різні популярні музичні твори. Вхід на студентський спектакль коштував 2 руб. сріблом, доволі дорого як на ті часи. За підрахунками В. Лясоцького прибуток від студентських спектаклів у 1854 р. склав значну суму – 6000 рублів сріблом (Lasocki 1933, s. 239).

У першій половині 1850-х рр. театр поєднував студентів поляків, росіян та українців у спільній студентській трупі. Звичним репертуаром студентських спектаклів були польські, російські, українські

театральних виступах, які для студентів-поляків були важливим засобом демонстрації своєї світоглядної та політичної позиції.

Після конфлікту студентів-театралів, спільна труппа розділилася на декілька окремих груп, кожна з яких самостійно готувала вистави. Зокрема, у 1859 р. до Інспектора студентів надходили прохання на дозвіл студентських спектаклів як мінімум від двох груп студентів. Перша планувала виступ у міському театрі, а друга – в університетській актовій залі. Перша група студентів зазначала, що їх спектаклі включатимуть декілька п'єс польською мовою, які дозволені цензурою, а також оперу (саме оперу) І. Котляревського «Наталка-Полтавка». У проханні другої групи студентів зазначалося, що вони розігруватимуть лише російськомовні п'єси (ДАК, ф. 16, оп. 368, спр. 5, арк. 1). Зі спогадів В. Лясоцького дізнаємось, що в 1859 р. студенти ставили польською мовою комедії А. Фредро «Пан Йов'яльський» («Pan Jowialski»), «Довічне ув'язнення» («Dożywocie»), російською мовою – трьохактну комедію О. Сухово-Кобиліна «Весілля Кречинського» («Свадьба Кречинского») та українською «Наталку-Полтавку» І. Котляревського (Lasocki 1933, s. 241).

Пік популярності студентського театру припав на початок 1860-х рр. У цей час дещо змінився репертуар спектаклів, окрім комедій та водевілів стали з'являтися драми, які звертали увагу на внутрішні переживання героїв, зокрема набули популярності п'єси О. Островського (Резепов 1870, с. 1). Зміна репертуару стосувалися не лише жанрів, з початку 1860-х рр. почали переважати російськомовні п'єси, а польськомовні вистави ставилися набагато рідше. Незважаючи на зміни в репертуарі, студенти стабільно отримували високі прибутки від аматорських вистав на початку 1860-х рр. Отримані за спектаклі гроші ставали важливою підтримкою для найбільш вихованців Університету св. Володимира (Hendrychowski 1933, s. 102).

Восени 1861 р. Рада Університету св. Володимира прийняла рішення заборонити проведення студентських спектаклів в актовому залі університету. Головним аргументом ради було те, що університет – це заклад науковий, відповідно, проводити різноманітні розважальні заходи в його стінах є порушенням прямого призначення установи (ДАК, ф. 16, оп. 300, спр. 168, арк. 2). Таке рішення, скоріше за все, було реакцією адміністрації університету на швидкий розвиток студентського руху. До того ж, незадовго перед рішенням ради студенти влаштували несанкціоновані збори, які закінчилися пошкодженням університетського майна. Отже, заборона студентських спектаклів стала своєрідним дисциплінуючим заходом, покликаним спинити розвиток студентського руху.

Незважаючи на те, що студентам було заборонено виступати з виставами в університетській залі, вони продовжували ставити спектаклі на сцені міського театру. Ціль студентських спектаклів залишалася незмінною – допомога бідним колегам. 20 січня 1862 р. студенти поставили комедії О. Островського «Бідність не порок» («Бедность не порок») і М. Гоголя «Одруження» («Женитьба»). У п'єсі М. Гоголя брав участь М. Лисенко (згодом відомий український композитор), який виконував роль Анучкіна. 11 лютого цього ж року студенти представили публіці «Наталку-Полтавку» і три живі картини «Злидар», «Повернення на батьківщину», «Корчма» («Нищий», «Возвращение на родину», «Корчма») (Булат & Філенко 2009, с. 37). (Іл. 2,3)

30 грудня 1862 р. вихованці Університету св. Володимира знову запропонували публіці київського міського театру декілька п'єс. Розпочався студентський виступ твором І. Тургенєва «Безгрошів'я» («Безденежье»), далі була трьохактна комедія О. Сухово-Кобиліна «Весілля Кречинського» («Свадьба Кречинского»), наостанок студенти представили п'єсу М. Салтикова-Щедріна «Обдурений підпоручик» («Обманутый подпоручик»). Театральний оглядач «Киевского телеграфа» відзначав доволі високий рівень студентського спектаклю. Невдовзі

студенти демонстрували публіці комедію в трьох діях «Бідність не порок» («Бедность не порок») О. Островського і «Одруження» («Женитьбу») М. Гоголя (ANON. 1862, с. 2).

Таким чином, значна частина студентів Університету св. Володимира з дитинства була знайома з театральним мистецтвом. Упродовж навчання в університеті студенти ставали активною частиною київської театральної публіки. Відвідування театру було однією з важливих форм студентського дозвілля та засобом підкреслити свій привілейований статус. Театр мав суттєвий вплив на модель поведінки студентів. Він слугував своєрідним прикладом до наслідування в повсякденному житті. Водночас, участь у театральних виставах була засобом самовираження студентів і одним із способів здобути популярність серед колег по навчанню та міської публіки. Не можна оминути увагою те, що організація спільної студентської театральної трупі сприяла консолідації студентської корпорації. Зокрема, вихованців університету об'єднувала ідея допомоги найбіднішим колегам, які отримували фінансову допомогу із прибутків від студентських спектаклів. Особливою згуртованістю відзначалися студенти-поляки, які вбачали в театрі засіб поширення польської культури та демонстрації власної світоглядної позиції.

Список джерел та літератури

- АНДРЕЕВ, А. Ю., 2000, *Московский университет в общественной и культурной жизни России начала XIX века*. Москва: Языки русской культуры.
- ANON., 1862, Спектакли любителей в Киеве, *Киевский телеграф*, 14 января, 2.
- АНТОНОВИЧ, Д., 1925, *Триста років українського театру, 1619–1919*. Прага: Укр. громад. вид. фонд.
- БУДЗАР, М., 2015, Художньо-культурна спадщина панської садиби Лівобережної України XIX ст. – початку XX ст.: Варіанти історичних презентацій, *Київські історичні студії. Збірник наукових праць*, 2015, 1, 102.
- БУЛАТ, Т. & Філенко Т., 2009, *Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX – поч. XX століття*, Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США; Київ: Майстерня книги.
- ВОЛОСАТИХ, О. Ю., 2010, Репертуар музично-драматичного театру Правобережної України першої половини XIX ст., *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: науковий журнал*, 2(7), 116-127.
- ВОЛОСАТИХ, О. Ю., 2011, Музична й театральна культура Поділля першої половини XIX ст., *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: науковий журнал*, 1(10), 101-114.
- ВОЛОСАТИХ, О. Ю., 2012, Музична й театральна культура маєтків Правобережної України (першої половини XIX ст.), *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: науковий журнал*, 4(17), 62-76.
- Державний архів м. Києва (ДАК), ф. 16, оп. 300, спр. 168, 3 арк.
- ДАК, ф. 16, оп. 368, спр. 5, 7 арк.
- ДАК, ф. 16, оп. 478, спр. 1, 313 арк.
- Записки Петра Дмитриевича Селецкого. Часть первая. 1821-1846 год, 1884, *Киевская старина*, 2, 247-296.
- ИКОНИКОВ, В. С., 1904, *Киев в 1654-1855. Исторический очерк*. Киев: Тип. Имп. Ун-та Св. Владимира.
- КОЛЕСНИК, В.Ф., КОРОТКИЙ, В.Ф. & ЧИГИРИК, І.І. (упор.), 2014, *Університет Святого Володимира: студентське життя 1834–1917: зб. документів*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет".

- КРУГЛЯК, М., 2010, Дозвілля студентства підросійської України другої половини XIX – початку XX ст.: культурний аспект, *Волинські історичні записки*, 4, 97-111.
- КУЛАКОВА, И. П., 2006, *Университетское пространство и его обитатели. Московский университет в историко-культурной среде XVIII века*. Москва: «Новый хронограф».
- ЛОТМАН, Ю. М., 1994, *Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII – начало XIX века)*. Санкт-Петербург «Искусство-СПБ».
- НИКОЛАЕВ, Н. И., 1898, *Драматический театр в Киеве. Исторический очерк (1803-1893)*. Киев: изд. Я. Б-го и Н. И-ва.
- ПОЗНАНСКИЙ, Б., 1994, Воспоминания. У: Короткий, В., Ульяновський, В. (упоряд.) *З іменем Святого Володимира*. Кн. 1. Київ: «Заповіт», 16-22.
- ПОСОХОВ, І., 2013, *Студентство університетів Російської імперії XIX – поч. XX ст.: становлення та еволюція субкультури*. Харків: «Раритети України».
- Резепов (последний рыцарь-студент в Киевском университете), 1870, *Киевлянин*, 58, 1-2.
- РИБАКОВ, М.О., 1997, З історії київських драматичних театрів або адреси Київської Мельпомени. У: Рибаків, М.О. *Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва*. Київ: Кий, 260-272.
- РОМАНОВИЧ-СЛАВАТИНСКИЙ, А.В., 1903, Моя жизнь и академическая деятельность 1832-1884, *Вестник Европы*, 1, 138-197; 2, 606-650.
- ФУНДУКЛЕЙ, И., 1852, *Статистическое описание Киевской губернии*. Санкт Петербург: В типографии министерства внутренних дел.
- ЧАЛЫЙ, М.К., 1889, Воспоминания М. К. Чалого, *Киевская старина*, 12, 511.
- BURZYNSKI, T., 1894, Wspomnienia z czasów młodości. In: *Wydawnictwo materyalów po historyi powstania 1863-1864*. Tom 4. Lwów: Drukarnia Ludowa pod zarządem Stanisława Baylego, 93-224.
- HENDRYCHOWSKI, E., 1933, Wspomnienie z Kijowa 1858-1862. *Przeszłość*, 7, 101-108.
- KOMOROWSKI, J., 1985, *Polskie życie teatralne na Podolu i Wołyniu do 1863 roku*. Wrocław – Warszawa: Wydawnictwo PAN.
- LASOCKI, W., 1933, *Wspomnienia z mojego życia*. T.1. Kraków: nakł. Gminy Stoł. Król. Miasta Krakowa.
- PANTEŁA, J., 1999, Teatr polski w Kijowie w latach 1803-1863, *Tygiel kultury*, 1-3, 113-115.
- SEREDA, O., 2012, Imperial cultural policy and provincial politics in the Russian “South-Western province”: The Kyiv city theater 1856-1866. In: *Ther, Ph., ed. Kulturpolitik und Theater. Die kontinentalen Imperien in Europa im Vergleich*. Wien: Boehlau, 233-245.

References

- ANDREEV, A. Yu., 2000, *Moskovskij universitet v obshchestvennoj i kulturnoj zhizni Rossii nachala 19 veka. [Moscow University in the public and cultural life of Russia at the beginning of the 19 century]* Moskva: “Yazyki russkoj kultury”.
- ANON., 1862, Spektakli liubitelei v Kieve [Performances of the amateurs in Kiev], *Kievskii telehraf*, 14 yanvaria, 2.
- ANTONOVYCH, D., 1925, *Trysta rokiv ukrainskoho teatru, 1619-1919 [Three hundred years of the Ukrainian theatre, 1619-1919]*. Praga: Ukrainskyi hromadskyi vydavnychy fond.
- BUDZAR, M., 2015, Khudozhnio-kulturna spadshchyna panskoi sadyby Livoberezhnoi Ukrainy 19 st. – pochatku 20 st.: Varianty istorychnych prezentatsii [Artistic and cultural heritage of the manor from the Left-Bank Ukraine in the 19 century and the beginning of the 20 century: Variants of historical presentations], *Kyivski istorychni studii. Zbirnyk naukovykh prats*, 2015, 1, 102.
- BULAT, T. & FILENKO, T., 2009, *Svit Mykoly Lysenka. Natsionalna identychnist, muzyka i polityka Ukrainy 19 - pochatku 20 stolittia [Mykola Lysenko's World. National identity, music and politics of Ukraine in the 19 and the beginning of the 20 century]*. Kyiv: „Maisternia knyhy”.

- BURZYNSKI, T., 1894, Wspomnienia z czasów młodości [Memories from the youth]. In: *Wydawnictwo materyałów po historii powstania 1863-1864*. Tom 4. Lwów: Drukarnia Ludowa pod zarządem Stanisława Baylego, 93-224.
- CHALYI, M.K., 1889, Vospominaniia M. Chalohe [Memoirs of Mykhailo Chaly], *Kievskaiia starina*, 12, 495-545.
- Derzhavnyi archiv m. Kyieva (DAK), fond 16, opys 300, sprava 168, 3 arkushy.
- Derzhavnyi archiv m. Kyieva (DAK), fond 16, opys 368, sprava 5, 7 arkushiv.
- Derzhavnyi archiv m. Kyieva (DAK), fond 16, opys 478, sprava 1, 313 arkushiv.
- FUNDUKLEI, I., 1852, *Statisticheskoe opisaniie Kievskoi gubernii* [Statistical description of the Kiev province]. Saint Petersburg: V tipografii ministerstva vnytrennikh del.
- HENDRYCHOWSKI, E., 1933, Wspomnienie z Kijowa 1858-1862 [Memories from Kiev, 1858-1862], *Przeszłość*, 7, 101-108.
- IKONNIKOV, V.S., 1904, *Kiev v 1654-1855. Istoricheskii ocherk* [Kiev in 1654-1855. Historical essay]. Kiev: Tipografiya Imperatorskogo Universitetata Sviatogo Vladimira.
- KOLESNYK, V.F., KOROTKYI, V.A. & CHYHYRYK, I.I. (eds.), 2014, *Universytet Sviatoho Volodymyra: studentske zhyttia 1834-1917: zbirnyk dokumentiv* [St. Volodymyr University: Student Life in 1834-1917: a collection of documents]. Kyiv: "Kyivskii universytet".
- KOMOROWSKI, J., 1985, *Polskie życie teatralne na Podolu i Wołyniu do 1863 roku* [Polish theatre life in Podolia and Wołyń until 1863]. Wrocław – Warszawa: Wydawnictwo PAN.
- KRUHLIAK, M., 2010, Dozvillia studentstva pidrosiskoi Ukrainy druhoi polovyny 19 – pochatku 20 st.: kulturnyi aspekt [The Leisure of the students of Russian Ukraine in the second half of the 19 and early 20 centuries: the cultural aspect], *Volynski istorichni zapysky*, 4, 97-111.
- KULAKOVA, I.P., 2006, *Univiersitietskoie prostranstvo i yego obitateli. Moskovskii universitet v istoriko-kulturnoi srede 18 veka* [Moscow University in the historical and cultural environment of the 18 century]. Moskow: "Novyi khoronograf".
- LASOCKI, W., 1933, *Wspomnienia z mojego życia* [Memories from my life]. T.1, Kraków: nakł. Gminy Stoł. Król. Miasta Krakowa.
- LOTMAN, Y. M., 1994, *Besedy o russkoi kulture. Byt i traditsii russkogo dvorianstva (XVIII – nachalo XIX veka)* [Conversations about Russian culture. Life and traditions of the Russian nobility (18 - beginning of the 19 century)]. Sankt-Peterburg: "Iskusstvo-SPB".
- NIKOLAEV, N.I., 1898, *Dramaticheskii teatr v Kieve. Istoricheskii ocherk (1803-1893)* [Drama Theatre in Kiev. Historical Review (1803-1893)]. Kiev: izdatelstvo Ya. B-ho i N. I-va.
- PANTEŁA, J., 1999, Teatr polski w Kijowie w latach 1803-1863 [Polish theatre in Kiev in the years 1803-1863], *Tygiel kultury*, 1-3, 113-115.
- POSOKHOV, I., 2013, *Studentstvo universytetiv Rosijskoi imperii 19 – poch. 20 c.: stanovlennia ta evoliutsiia subkultury* [Students from the Universities of the Russian Empire in the 19 and the beginning of 20 century: the formation and evolution of the subculture]. Kharkiv: Rarytety Ukrainy.
- POZNANSKII, B., 1994, Vospominaniia [Memories]. In: Korotkyi, V. & Ulianovskyi, V. (eds.) *Z imenem Sviatoho Volodymyra*. Part 1. Kyiv: "Zapovit", 16-22.
- Rezepov (poslednii rutsar-student v Kievskom universitete) [Rezepov (the last knight-student at the Kiev University)], 1870, *Kievljanin*, 58, 1.
- ROMANOVICH-SLAVATINSKII, A.V., 1903, Moia zhyzn i akademicheskaiia deiatelnost 1832-1884 [My life and academic activity, 1832-1884], *Vestnik Evropy*, 1, 138-197; 2, 606-650.
- RYBAKOV, M.O., 1997, Z istorii kyivskykh dramatichnykh teatriv abo adresy Kyivskoi Melpomeny [From the history of the Kiev drama theatres, or the address of the Kiev Melpomene]. In: Rybakov, M.O. *Nevidomi ta malovidomi storinky istorii Kyieva*. Kyiv: Kyi, 260-272.

SEREDA, O., 2012, Imperial cultural policy and provincial politics in the Russian "South-Western province": The Kyiv city theater 1856-1866. In: *Ther, Ph., ed. Kulturpolitik und Theatre. Die kontinentalen Imperien in Europa im Vergleich*. Wien: Boehlau, 233-245.

VOLOSATYCH, O. Yu., 2010, Repertuar muzychno-dramatychnoho teatru Pravoberezhnoi Ukrainy pershoi polovyny 19 st. [Repertoire of the Musical Drama theatre of the Right-Bank Ukraine in the first half of the 19 century], *Chasopys muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho: naukovyi zhurnal*, 2(7), 116-127.

VOLOSATYCH, O. Yu., 2011, Muzychna i teatralna kultura Podillia pershoi polovyny 19 st. [Musical and theatrical culture of Podillya of the first half of the 19 century], *Chasopys muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho: naukovyi zhurnal*, 1(10), 101-114.

VOLOSATYCH, O. Yu., 2012, Muzychna i teatralna kultura maietkiv Pravoberezhnoi Ukrainy (pershoi polovyny 19 st.) [Musical and theatrical culture of the estates on the Right-Bank Ukraine (the first half of the 19 century)], *Chasopys muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho: naukovyi zhurnal*, 4(17), 62-76.

Zapiski Petra Dmitrievicha Seletskoho. Chast piervaia. 1821-1846 [The Notes of Pyotr Dimitrievich Seletsky. Part one. 1821-1846], 1884, *Kievskaya starina*, 2, 247-296.

Мистецькі зацікавлення студентів Університету св. Володимира: театр (1834-1863)

У статті досліджено значення театру в житті студентів Університету св. Володимира упродовж 1834-1863 рр. Висвітлено особливості театрального життя Лівобережної, Правобережної України та м. Києва, які були основою для формування студентських театральних смаків. З'ясовано, що відвідування міського театру та розігрування вистав як в домашніх умовах, так і для широкої публіки були звичним елементом дозвілля та повсякденного життя студентів Університету св. Володимира.

Ключові слова: студенти, Університет св. Володимира, театр.

Тарас Самчук, аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Taras Samchuk, PhD student, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine).

Received: 18-09-2017

Advance Access Published: December, 2017